

NAȘTEREA ACTORULUI

Liviu Lucaci

UNATC PRESS

u n a t c

universitatea națională
de artă teatrală
și cinematografică
„I.L. Caragiale”

Liviu Lucaci

NAȘTEREA ACTORULUI

UNATC Press

2017

Nașterea actorului

Carte publicată în cadrul Proiectului

UNATC JUNIOR

Proiect implementat de Master Pedagogie Teatrală UNATC

Finanțat de MEN, prin FSS 2017

Coordonatori: Lect. univ. dr. Bogdana Darie

Drd. Romina Sehlaneș

Drd. Andreea Jicman

Master I Pedagogie Teatrală Victor Bădoi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Lucaci, Liviu

**Nașterea actorului / Liviu Lucaci. - București :
U.N.A.T.C. Press, 2017**

Conține bibliografie

ISBN 978-606-8757-26-1

792

Coperta: JULIE TECH

**Foto coperta 1: imagine din Trilogia Atrizilor, UNATC,
2009, spectacol Master Actorie, coordonator Liviu Lucaci**

Foto Coperta 4: Credit foto Adi Bulboacă

Tipografie: PUBLICITARIA

*„Este mai bine să fim disprețuiți pentru simplitate
decât să ne chinuim într-o veșnică prefăcătorie.”*

Seneca

O personalitate în cheie majoră

Domnul Liviu Lucaci este un artist în adevăratul și frumosul sens al cuvântului. Un artist prolific și multiplu – actor, regizor, dramaturg și profesor doctor de Arta Actorului. Este activ în toate domeniile teatrale, slujind Thalia cu pasiune și talent... sau, mai bine spus, cu patimă și har. Are o activitate extrem de bogată, pe o multitudine de planuri artistice, fiecare în parte de valoare și potențând pe celelalte.

Domnul Liviu Lucaci este o personalitate în cheie majoră. Cariera lui a început sub auspicii fericite. Prima inițiere în teatru a fost sub bagheta „vrăjitorului” Cătălin Naum. Apoi a devenit studentul marelui regizor și pedagog Ion Cojar. A făcut diverse stagii, workshopuri și spectacole cu maestrul teatrului românesc – Liviu Ciulei, Radu Penciulescu, Andrei Șerban, Alexandru Tocilescu, Victor Ioan Frunză, Mihai Măniuțiu, Gelu Colceag, Lucian Giurchescu, Alexander Hausvater, Felix Alexa.

Rolurile lui în teatru au fost extrem de diverse, ca distribuție și caractere. Personalitățile regizorale cu care a lucrat i-au deschis gustul pentru neobosita cercetare nu numai a mijloacelor actoricești, dar și a conceptelor. Deopotrivă intelectual și artist, a devenit curând un actor de referință al Teatrului Național din București.

Cercetător activ, neliniștit, proteic, cu fibră de novator, a obținut succese notabile în pedagogie. Lucrează ca regizor, devine regizor, realizând spectacole cu actori și studenți. Repertoriul pe care îl atacă este în aceeași măsură clasic și novator; crede în valoarea clasicului și tradiției, simțind mereu beneficiul noului. După foarte mulți ani de absență a teatrului antic și în teatrul profesionist și în școală, montează cu studenții lui masteranzi „Trilogia Atrizilor”, în varianta lui Victor Eftimiu, scrisă într-o nobilă și bogată limbă română.

Act cu totul remarcabil. Țin să notez în mod special preocuparea permanentă, în lucrul cu studenții, pentru *gândirea și rostirea* limbii române. A limbii române pe care o respectă, o iubește și o onorează ca dramaturg prețuit și premiat.

Modalitatea sa de a aborda realitatea atât de contradictorie este o permanentă căutare a sensului. „De ce vine lumea la teatru?” se întreabă Liviu Lucaci... Și tot el ne dă răspunsul: „oamenii văd pe scenă o poveste, văd personaje care caută un sens. Și îl găsesc. Nu pentru că li se oferă o concluzie. Azi, oamenii au vieți pe care nu și le mai pot povesti. Când le pot povesti... e bine. Viața nu trebuie să fie frumoasă sau urâtă. Ea trebuie să aibă un sens. Capătă un sens dacă ei și-o pot povesti. Și atunci, înțeleg. Și binele... și răul...”

Nu vreau să închei înainte de a relata prima mea întâlnire cu cel care va deveni importantul actor de astăzi. Întâmplarea face că l-am cunoscut pe domnul Liviu Lucaci la primul pas făcut în teatru. Primul! Chiar primul pas. La propriu, nu la figurat. Pe la sfârșitul anilor '80, urcam cele patru etaje ale Teatrului Podul, spre atelierul lui Cătălin Naum... urma să văd „Conul Leonida față cu Reacțiunea”... am auzit deodată în urma mea niște bocanci zgomotoși care escaladau din 4 în 4 trepte... a trecut fulgerător pe lângă mine un soldățel luung și slaaab... Aveam să descopăr că el juca... Coana Efimița!!! Și revelația nu a întârziat. Era o Efimița incredibil de credibilă... într-o cămeșoaiă lungă de noapte... cu picioarele nr. 44 goale, parcurgând spațiul pe toată lungimea sălii. Fugea... se oprea... țopăia pe vârfuri... pornea spre ușă... iar se oprea... iar pornea... își lua un picior în brațe... țopăind pe unul singur în toate direcțiile... încerca să îl ia în brațe și pe al doilea... nu reușea... dar nu cădea! țopăia în piruetă... capul părea ușor deșurubat pe gâtul subțire. Aveam impresia că se răsucește pe toate părțile, în același timp. Era aproape ireal. În ochii lui era o spaimă cosmică. Era grotesc... era comic... era tragic. Era aproape imposibil să fie adevărat, dar era... era un soi de expresie pe care nu o

văzusem decât la... Pina Bausch! Ca un dans... Pina Bausch...
Tragicomic.

Se năștea atunci un actor important.

Tot în premieră, să zicem, am asistat la una din conferințele ținute de domnul Lucaci, înainte de a deveni un pertinent cadru didactic la UNATC. După un stagiul de inițiere în teatrul Nō, Kabuki și Kyōgen petrecut în Japonia, a ținut o serie de conferințe cu expuneri ample și exemplificări practice. Am asistat la o lecție specială de teatru pe care a predat-o cu claritate academică, cu o energie electrică, molipsitoare prin pasiunea și iubirea în tot ce făcea. Adică darul de bază al profesorului. M-a făcut să înțeleg ceea ce doar admirasem când, din întâmplare, văzusem înainte spectacole Kabuki.

Se năștea, atunci, și un profesor.

Domnul Liviu Lucaci e un dascăl pasionat, pentru că PASIUNEA e aerul pe care el îl respiră, e combustia care îl face să existe.

Cartea de față, *Nașterea actorului*, este pentru mine explozia eului său. Cartea de față nu este un manual, nu e o poveste, e o mărturie. „Așa e actorul”, așa e el și poate parcurgându-l, tu, cititorule, descoperi că așa ești și tu. Chiar dacă nu ai talentul specific. Așa e omul, așa suntem toți.

Ai să descoperi că nu e o carte numai despre actor, ci despre tine însuși, atunci când citești, de exemplu, despre complexul proces interior pe care îl face Agamemnon nevoit să ucidă pe fiica sa Ifigenia.

Citește despre tine, cititorule. Citește.

Sanda Manu

Cuvânt înainte

Iubim actorii pentru că fac lucrurile de la început. Trăiesc, vorbesc, umblă, cântă, se indignează și iubesc ca prima oară. Pentru ei nu există lehamite. Asta ne fascinează: faptul că actorii sunt permanent și pătimaș îndrăgostiți de viață. Pasiuni, bârfe, sete de putere, îndoieli, spaima, totul îi mișcă. Rutina de zi cu zi a unei vieți patinate de resemnare și șlefuită de nenumăratele înfrângeri ale unei existențe banale nu există. Actorii recreează lumea, mereu, cu entuziasmul începătorului. Nu lasă nimic pe dinafară. Actorii merg, cască, dansează, se înfruntă și arată cu degetul ca și cum toate acestea ar fi inventate de ei chiar atunci, în clipa în care-i privim. Până și plictisul e un spectacol, atunci când e trăit de un actor. Actorii iau viața de la început. Cu bune, cu rele. Cu inocența, cruzimea și curiozitatea copiilor. O descos mai întâi în bucătăria lor artistică, în culisele unde ochii profani nu au voie să ajungă, și o cos la loc în fața spectatorilor uimiți de meșteșugul lor, cu măiestria celui ce țese lumea ca pe o iluzie, ca pe un vâl numai bun să acopere adevărul. Copil care vede lucrurile pentru prima oară și maestru al iluziei totodată, minciună spusă cu adevăr și adevăr rostit ca minciună – iată actorul.

În paginile ce urmează voi vorbi despre un posibil drum de descoperire a actorului din noi. Pentru că fiecare jucăm pe scena vieții mai multe roluri (tată, fiu, șofer, vecin, microbist, amant, soț, creditor etc.). Însă doar unii se hotărăsc să facă o profesie din schimbarea de măști. Din experiența pe care o am ca profesor de arta actorului, regizor de teatru, actor la rândul meu și dramaturg, am strâns câteva gânduri ce ar putea fi utile celor care se încumetă să intre pe poarta teatrului ca purtători de destine. Nu aveți în mână un manual, ci un soi de îndrumar subiectiv care adună și semnalează probleme, dificultăți, neînțelegeri cu care m-am confruntat eu însumi. Alături de experiențe și gânduri preluate de la maeștrii mei sau

de la colegii din toate generațiile cu care am lucrat în teatrul profesionist și în Facultatea de Teatru a Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” București. Volumul de față cuprinde note de curs, fragmente din conferințe susținute de-a lungul anilor, articole ce așteptau să apară în reviste de specialitate, închegând o metodă pentru nașterea actorului creator, adresându-se deopotrivă novicilor în teatru, profesioniștilor care vor să-și îmbogățească meșteșugul și tuturor celor atrași de acest fenomen straniu care este arta scenică a actorului.

Pentru mine, capitolele din carte se înlănțuie într-un drum coerent, marcat în etape clare, dar ele pot fi parcurse oricum, așa cum și drumul spre actorie are o mie de căi posibile, însă doar una potrivită pentru fiecare dintre cei care îndrăznesc să pornească pe el.

ÎNCEPUTURI – PRIMII PAȘI

„Toate personajele sunt în noi” – prima propoziție pe care ar trebui s-o audă un învățăcel într-ale teatrului în prima lui oră de curs. Odată rostită, „sentința” aceasta îl aruncă pe student pe drumul autocunoașterii. El, învățăcelul, este cel care deține adevărul legat de personajele cărora le va da viață pe scenă. El e creatorul, nimeni altcineva. Și asta înseamnă că drumul care i se deschide în față e al lui, personal și irepetabil, al celui care dorește să se inițieze în arta teatrului.

Odată cu sentința de mai sus vine și responsabilitatea pentru traseul pe care îl va avea în teatru. El/ea este cel/cea care trebuie să descopere drumul pe care va merge. El/ea trebuie să sape în adânc pentru a elibera diversele alterități ascunse, necesare diverselor roluri la care va lucra în cariera artistică. Personajele sunt în noi – cu alte cuvinte nu trebuie să căutăm în afară, ci înăuntru, pentru a ajunge la adevărul rolului. Și asta înseamnă autocunoaștere. Profundă, îndelung exersată, dureroasă uneori, cu orice riscuri. Pentru că doar autocunoașterea e calea prin care putem descoperi ce se ascunde în noi, zonele întunecate sau luminoase, secretele bine păstrate sub cheie, pornirile de toate felurile care ne determină acțiunile și care nasc motivațiile. Asta ar fi prima etapă. De a înțelege și apoi asuma că lucrarea care trebuie făcută este cea cu noi înșine. Munca actorului cu sine însuși – după expresia celebră în tagma actorilor lansată de Stanislavski. Că asupra noastră trebuie să acționăm cu hotărâre, curiozitate și maximă înțelegere. Pentru că lucrurile de preț nu se arată ușor vederii, iar tainele de aceea se numesc taine pentru că adună sub ele, ca sub niște bolovani enormi, comorile și năpârcile, tezaurele și monștrii care le păzesc. Autocunoașterea, fără rezerve și pudibonderii, sinceră, oricât de dureroasă s-ar dovedi din pricina asta, până la capăt.

S-a scris mult despre autocunoaștere ca etapă obligatorie în educația actorului, nu vreau să repet fără rost lucruri deja spuse. Vreau să lămuresc însă la ce folosesc diferitele feluri de exerciții, multe și diverse, care sunt

îndeobște utilizate de pedagogii de teatru. Și mă opresc întâi asupra relației dintre joc și autocunoaștere.

De câteva decenii bune, jocurile sunt arma secretă a pedagogului de teatru. Ele sunt folosite pentru a-l integra pe proaspătul student în colectiv, pentru a-l destinde în mediul în care de abia a intrat, pentru a crea legături cu noii săi parteneri, colegii de clasă. De ce jocul este un bun antrenament pentru teatru? Și de ce azi nu ne mai putem imagina o școală serioasă de actorie fără segmentul de jocuri? Ce au jocurile atât de eficient și de ce sunt văzute ca indispensabile, ca un soi de instrumente magice fără de care nu putem porni la drum?

Jocurile

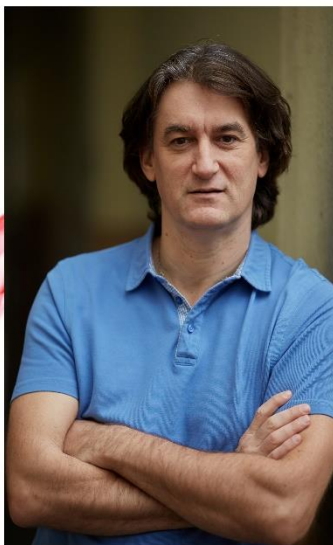
Pe lângă toate cele enunțate mai sus, coeziune de grup, implicare, relaxare în efort, energizare, amuzament, jocurile pregătesc jocul de teatru pe care studentul îl va exersa mai târziu, într-o altă etapă, prin câteva caracteristici prețioase. Una din ele ar fi că jocul își are propria lume. Este o caracteristică a oricărui joc, subliniată de toți specialiștii care studiază fenomenul numit joc. Jocul își creează propria lume, unică, desprinsă de realitatea din jur, lume cu legi proprii, care durează câtă vreme jucătorii joacă jocul respectiv. Ce vrea să zică asta? E simplu. Priviți un grup de copii care joacă baschet. Toți asumă cele câteva reguli simple ale baschetului: mingea se joacă numai cu mâna, nu se iese cu mingea dintr-o suprafață anume, lovitura cu piciorul se pedepsește, se consideră punct atunci când mingea trece prin inelul de metal de pe panou etc. Niciunul dintre jucători nu se îndoiește de jocul de baschet, odată ce începe să îl practice. Sunt prinși în lumea jocului lor, rupți de noi, cei care-i privim, până la fluierul de final. Niciunul dintre jucători nu oprește jocul pentru a se întreba dacă el *într-adevăr* joacă baschet în momentul respectiv. Niciunul nu are dubii în legătură cu realitatea jocului de baschet în care e implicat.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	11
ÎNCEPUTURI – PRIMII PAȘI	13
Jocurile.....	16
Exercițiile „de simțuri”	24
Exercițiile imposibile.....	27
Observarea	29
Lucrul cu obiectul	30
ARTA ACTORULUI	33
Conceptul.....	41
Interviul	44
Eu în situația dată	45
Improvizația.....	52
Rol și spectacol.....	57
Conflictul	60
Emoția.....	67
INSTRUMENTELE DE LUCRU ALE ACTORULUI...	73
Curaj!.....	75
Folosește întrebarea	78
Găsește conflictul	80
Actorul este reprezentativ	81
Începe orice scenă de la zero	83
Încearcă să afli, descoperă	84
Teatrul e aici și acum.....	86
Prezența actorului – testul final	89
Textul trebuie să devină necesar.....	91

Ascultă, modifică, opune-te.....	94
Povestește piesa	95
Charisma actorului.....	95
De la imaginar la real.....	96
Transformă gândurile în acțiuni.....	98
Natural, naturalețe	99
Acționează pentru a modifica partenerul	102
Dezacordul partenerilor naște adevăr scenic	104
Stabilește raporturile.....	108
Monologul ca acțiune	110
Cine e persoana din fața ta?	111
Implicarea atrage implicare	116
Fii avocatul personajului tău.....	117
Joacă opusul.....	119
Personaj versus Rol	121
Eroi, epocă, responsabilitate scenică	125
Ieșirea din rol	130
CUM JUDECĂM ACTORII?	133
Actorul ca agent al schimbării	135
Potențialul de vulnerabilitate	140
A se conduce pe sine, a-i conduce pe alții	141
Acting is reacting.....	142
Actoria printre cuvinte.....	144
Cine ce vrea de la cine	145
ACTORUL - ARTIST	149
Miracolul	151

Principiul unității	152
„Îndrăgostirea”	156
Copilăria	158
Clipa de cugetare	159
Meditația în mișcare	160
CUVÂNT DE ÎNCHEIERE.....	165
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	167

"Aflat într-o excepțională formă artistică, marcat de îndoielile și preocupările unui profesor-artist autentic, domnul Liviu Luca are foarte multe de spus și multe experiențe de comunicat. Are un instinct sigur pentru o arhitectură pedagogică spectaculoasă. Practică un discurs al cărui autoritarism e tacit, aplicat pe mize mari și adânci. Este autentic pentru că articulează o pedagogie cu atât mai eficientă cu cât este menținută în implicitul acțiunii, al senzației de libertate creatoare. E un discurs teatral care ne arată că artiștii trebuie să facă ceea ce este bine și nu ce este ușor".

Victor Ioan Frunză

Universitatea Națională de Artă Teatrală
și Cinematografică „I. L. Caragiale”

Strada Matei Voievod 75-77, București

UNAIC PRESS